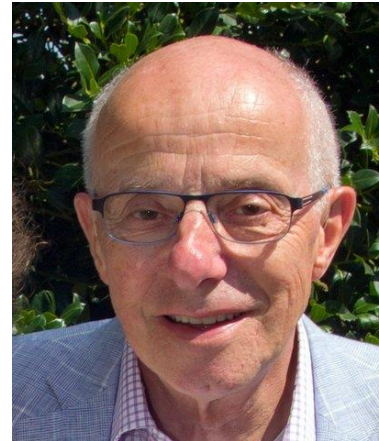


## Jan Burger: Bayreuth is een bedevaart

door Minze bij de Weg

Tien jaar beheerde hij de financiën van het Wagnergenootschap. Tien jaar waarin de vereniging, in zijn woorden, ‘veranderde van een studiegezelschap in een vereniging met activiteiten’. Dat hij daaraan heeft meegewerkt vindt hij het belangrijkste dat hij aan de vereniging heeft bijgedragen. Hoe kijkt hij nu tegen de vereniging aan? En waar komt zijn belangstelling voor Wagner vandaan? De Wagner Kroniek ging op bezoek bij Jan Burger, die dit jaar zijn functie van penningmeester overdroeg aan een jongere generatie.



*Laten we met de meester zelf beginnen. Hoe lang ben je al aan Wagner?*

‘Al heel lang. Ik zal je vertellen hoe ik in bed Wagner heb ontdekt. Wij woonden in Roermond waar mijn vader een kruidenierswinkel had. Daar kon je in de naoorlogse jaren vooral de Duitse en Belgische radiozenders ontvangen. Op zondagmiddag luisterden wij altijd naar het Belgische operaprogramma. Zo werd opera mij met de paplepel ingegoten. Dat was vooral Italiaans en Frans werk denk ik, met veel belcanto. Toen ik wat groter was had je Hans Kerkhoff op de radio. Die vergeleek zanger A met zanger B. Op die manier leerde je kritisch luisteren.

Een keer per jaar kwam Bayreuth op de Duitse radio langs, op zo’n verre zender met ruis. Dat klonk fantastisch in mijn kinderoren, het liet mij niet meer los. Ik moet toen een jaar of tien zijn geweest. Je hoorde dan de beroemde stemmen van die tijd. Daardoor is het gekomen. In theaters kwam ik nooit, ik woonde diep in de provincie. Achter de kruidenierswinkel lag een oud pakhuis dat ooit een kaasopslag was geweest. Daar vond ik op een gegeven moment een oude koptelefoon. Het snoer was eraf en een schelp ontbrak. Naderhand kwam ik het binnenwerk tegen tussen andere rotzooi. Van een schoensmeerdoosje heb ik toen de andere schelp gemaakt. We hebben we de radio opengeschroefd en mijn vader heeft de draadjes eraan gesoldeerd. Hij deed het! Later heb ik die draadjes stiekem doorgetrokken naar mijn bed en aangesloten. Zo kon ik in bed naar Bayreuth luisteren.

Ik snapte niets van de verhalen van de opera’s, maar ik kon wel fragmenten verstaan. Mijn vader had toen ook van die tekstboekjes in gotische letters. Als een beetje je best deed kon je dat wel lezen. Toen bleken de verhalen toch heel anders te zijn dan ik mij had voorgesteld.’

### Schellinkje

‘Na mijn middelbare school ben ik het Roermondse milieu ontvlucht en naar Amsterdam gegaan. Daar volgde ik een avondstudie en ging ik een enkele keer naar de opera. Ik was toen negentien. Ik had altijd een stoel op het schellinkje. Dat was zo’n enkele plaats die overbleef, waar geen paartjes terecht konden. Daar in de stadsschouwburg hoorde je de grote stemmen van die tijd, onder andere Gré Brouwenstijn. Ik heb ook Jussi Björling gehoord, drie maanden voor zijn dood. In het Holland Festival



kwam de Bayerische Staatsoper langs met Richard Strauss. Alle grote namen waren erbij, Lisa della Casa, Elisabeth Schwarzkopf, Hermann Prey. Daardoor is Richard Strauss er voor mij bij gekomen. Strauss staat nu eigenlijk voorop en die wisselen wij (Jan Burger en zijn echtgenote Thea) af met Wagner. Maar ik houd ook van Mahler, Schubert en Beethoven. En de zaterdagmatinee is ook heel fijn, daar hoor je nog eens andere dingen. En Bach vind ik prachtig. Afwisseling is goed, daardoor ga je beter luisteren. Maar van al die componisten volgen we alleen Strauss en Wagner actief.’

*Wat bedoel je met actief?*

‘Als we met Fred Lingen meegingen met de dagtochten van de ‘Vrienden’ dan alleen mee naar Wagner en Strauss. Ik houd helemaal niet van Verdi. Ik ga vanavond wel naar *Il Trovatore* (dit interview vond in oktober plaats, MbdW), maar dan luister ik alleen naar de aria’s. Inhoudelijk staan die verhalen mij tegen.

Ieder jaar maken we stedenreizen die we combineren met interessante opera’s. Maar wij zijn gebonden door onze kleinkinderen. Omdat wij op dinsdag en woensdag oppassen, kunnen onze dochters werken. Dus die reizen moeten we combineren met de oppasagenda. Over een paar jaar, als ze allemaal naar school zijn, wordt het wat makkelijker. Zo gaan we in april 2016 naar een Richard Straussweek in Berlijn. Daar staan twee onbekende werken van Strauss op het programma: *Die Aegyptische Helena* en *Die Liebe der Danae*. Daarna moeten we weer snel terug.

Op internet zag Thea dat er in mei volgende jaar een *Elektra* in New York is. Thea wil alle grote operatheaters een keer bezocht hebben. Ik zag dat er goede plaatsen beschikbaar waren en heb die snel geboekt. O ja, en we hebben de laatste uitvoering van de Tunnelring in Berlijn, in 2017, nu al geboekt. Die moet je gezien hebben, heb ik gehoord en het is nu echt de laatste keer, want de decors staan op instorten en worden met plakband aan elkaar gehouden.’

*Het is dus eigenlijk echt begonnen met de busreizen?*

‘Ja, ook voor Thea. Zij had eerst niets met Wagner. Toen wij elkaar nog niet zo lang kenden was er een *Rheingold* in het RAI congrescentrum. Ik heb haar meegekregen, maar ze was die middag net naar de tandarts geweest voor een zenuwbehandeling. Dat was een disaster. De eigenlijke kennismaking is gekomen door een reis van de Vrienden van de Opera met Fred Lingen naar een *Ring* in Duisburg. Thea ging mee, ze verheugde zich vooral op de gezelligheid, de pauzes. Maar Fred leerde je luisteren, je pikte veel van hem op. Daar heeft ze het in één keer opgepakt.

Door die busreizen heb ik lucht gekregen van het Wagnergenootschap. Fred vertelde dat er iets interessants in De Tamboer was. Daar ben ik in handen gevallen van Hank Neugarten, toen nog de p.r.-man. Het was een leuke entourage en het waren gezellige mensen. Het beviel snel.’

*Begon het vanaf toen te lopen?*

‘Ik ben op een gegeven moment alle operavoorstellingen die ik heb bezocht gaan bijhouden. 477 voorstellingen heb ik geteld, maar misschien ik heb uit de beginperiode eentje gemist. Mijn lijst begint in november 1958 met *Un Ballo in Maschera* en daarna in februari 1959 *Lohengrin*. In het begin ging het heel langzaam. Ik was toen kantoordirecteur van ABN AMRO elders in het land. Later kwam ik weer in Amsterdam terecht en in 1992 ben ik lid van de Vrienden van de Opera geworden. Vanaf 1993 ben ik met Fred Lingen busreizen gaan maken en toen begon het inderdaad te lopen.’

*Is in de loop van de jaren je smaak veranderd?*

‘Toen wij pas in Amsterdam woonden kwam er in het Muziektheater een Strauss-opera, *Salome*. We verwachtten een soort zandbak, de opera speelt tenslotte in Palestina, en we waren net uit de provincie naar Amsterdam verhuisd. Het doek ging open en wat zag je? Plexiglas, hightech meubelen en Herodes in driedelig pak. Wij zaten er minutenlang met open mond naar te gapen. We hadden het Midden-Oosten verwacht, maar het was verpletterend. Die ervaring werkte daarna ook door bij het kijken naar Wagner.’



## Hoogtepunt van het seizoen

‘Ik ben veertien keer naar Bayreuth geweest. De eerste keer hebben we kaartjes gekregen via Hank Neugarten, de *Meistersinger* in 1999. We stonden op de wachtlijst, maar dat schoot niet op. Hank bleek een paar overschotkaartjes van American Express te hebben. Die regeling bestaat intussen niet meer. Hij belde een paar leden. Wij waren toevallig thuis, anders waren ze naar iemand anders gegaan. Ik heb meteen ja gezegd. Daarna wisten we de weg en hebben we nog een paar keer via American Express gekocht. Dat waren wel woekerprijzen, er zat twintig procent opslag op. Tussendoor zijn we op de wachtlijst blijven staan of hebben we af en toe kaarten van anderen overgenomen. Nu gaat het gemakkelijker met de internetverkoop, maar we hebben voor volgend jaar nog wel ingeschreven om ons wachtnummer te houden.

We hebben de huidige *Ring* gezien, maar die willen we niet meer zien. Die hoeven we ook niet op DVD te hebben. De nieuwe *Tristan* van Katherina Wagner daarentegen vonden we prachtig. Dat Escher-achtige decor in het eerste bedrijf en dat bijna lege toneel in het tweede en derde bedrijf, daar houd ik wel van. Ik ben helemaal geen tegenstander van moderne regie, maar je moet de componist wel in zijn waarde laten. De regie van de huidige *Ring* vind ik belachelijk. Als Siegfried vlak voor Brünnhilde ontwaakt nog snel de Waldvogel neukt. Dat heeft er niets mee te maken.

De laatste *Lohengrin* met de ratten leverde in het begin veel afkeur op. Voor mij was het meteen duidelijk wat die ratten bedoelden. Het is een spiegel voor de maatschappij, de menigte die steeds voor de sterkste partij kiest. Wat ik ook heel indrukwekkend vond was de *Parsifal* die zich in Wahnfried afspeelt en die de Duitse geschiedenis vertelt. Voor mij was dat een hoogtepunt. Jammer dat die niet op DVD is gekomen.

Zo is het genieten. We grasduinen zelf wat rond en in de Wagner Kroniek krijg je voorgeschoteld wat er in andere theaters te doen is. Maar voor ons blijft Bayreuth het hoogtepunt van het seizoen. Het is een bedevaart met de sfeer, het theater, de akoestiek en de vaste Gasthof.’

*Wanneer ben je bij het Wagnergenuootschap gekomen?*

‘Dat moet zo rond 1995 zijn geweest. De club was toen kleiner en had ook een ander karakter. Er werd wat gelezen en muziek gedraaid, er was een vaste groep mensen die in De Tamboer kwam. De afstand tot de meeste leden was toch wel groot. Ik ben aan de buitenkant gebleven tot ik in de kascommissie terecht kwam. In 2004 zijn wij, Thea en ik, een keer met Ton en Cyrine Hogenes naar de *Ring* in Erl geweest. We zaten in hetzelfde hotel en we hebben uitvoerig zitten praten, over het hotel en over de *Ring*. Die was heel leuk, het theater stond in het weiland, als je de deur open deed keek je naar buiten. Wotan kwam via een metalen brandtrap van buitenaf het toneel oplopen, de dorpsjeugd was de Nibelungen, heel leuk. Prompt daarna werd ik gevraagd als penningmeester. Ik zat toen al in de kascommissie, dat was voor mij als bankman natuurlijk een makkelijke klus.



*Jan wordt toegesproken bij zijn afscheid*

## Verandering

‘Dat penningmeesterschap heeft voor mij iets veranderd. Je praat als bestuurslid veel meer met mensen en binnen het bestuur ook over hoe het verder gaat. De vereniging gaat veel meer leven, je bent er actiever bij betrokken. Ik ben me bewust geworden dat je als vereniging bij de tijd moet blijven. Als je niet verandert overleef je niet. ‘Kinder macht Neues’, zei Wagner al. Ik ben gaan ijveren voor verandering. Bij het zoeken bij vacante bestuursfuncties, bij verbreding van de statutaire doelstelling en beperking van de zittingsduur voor bestuursleden om doorstroming te bevorderen. Toen ik aantrad trof ik een handmatige boekhouding aan. Ik heb met Excel zelf wat gemaakt dat uitstekend werkt. Ook op andere terreinen zijn we gemoderniseerd. Een paar jaar geleden hebben we bij een jonge club een elektronische ledenadministratie gekocht en dat werkt uitstekend.’

*Hoe zie je de rol van het bestuur?*

‘Het bestuur moet een trekkersrol hebben, de mensen erbij betrekken en initiatieven nemen. Dat is een dienende rol. Zo’n functie kost tijd, maar is ook verrijkend. Je moet ervoor zorgen dat je aanwas krijgt en dat je aantrekkelijk blijft. Die verandering is een proces van jaren geweest. Dat vind ik het belangrijkste dat ik heb bijgedragen. We hebben de doelstelling verbreed en staan er goed voor, ook financieel. Een aantal jaren geleden hebben we een flinke erfenis gekregen van oud-voorzitter Herman Hoelen, net toen we een ANBI-status hadden.’

*Dat betekende dus lekker spenderen?*

‘Bestuurders willen in principe altijd geld uitgeven, net als politici, ze hebben ideeën en die kosten geld. Ik vind dat je er voor moet zorgen dat de jaarlijkse exploitatie sluitend is zonder goede ideeën onmogelijk te maken. Het geld dat we in kas hebben zie ik als een continuïteitsgarantie voor de toekomst. Bij het grote congres van twee jaar geleden droegen we een serieus financieel risico. Het is financieel en cultureel fantastisch gelopen, maar zonder de financiële buffer hadden we het waarschijnlijk niet aangedurfd. Dat geldt ook voor de jaarlijkse weekends in Mennorode. Als je die zaalruimte wilt hebben moet je jaren van tevoren reserveren zonder zicht te hebben op het thema, de uitvoerders en het aantal deelnemers. Dan is het fijn als je wat reserve hebt. Door dat geld achter de hand te houden kan je het functioneren van de vereniging op een hoger niveau brengen. We helpen ook om de boekenserie met vertalingen van Wagners geschriften van de grond te krijgen. We subsidiëren die met € 1000,- per titel. Het is goed dat ze er zijn en dat we dat kunnen doen.’

*Dat is vooral voor de specialisten. Wat merken de gewone leden ervan?*

‘Het blad Wagner Kroniek is veel beter geworden (dat is niet mijn werk) en blijft toch binnen het budget. Er heeft ook een upgradering van de avondprogrammering plaatsgevonden, het is geweldig dat zoiets budgettair mogelijk geworden is. De verhuizing naar Splendor levert de helft meer deelnemers op. Nu komen er zo’n zestig man. Het is fijn dat we er zitten. Alles is er, een geluidsinstallatie, gestemde vleugel. Toen ik zag dat Splendor hier in de straat begon (Jan Burger woont een stukje verderop in dezelfde straat, MbdW) heb ik contact gelegd. We hebben ons meteen ingekocht, we zijn van de eerste lichting. Het heeft continuïteit, bij de Tamboer was het de vraag hoe lang we daar nog terecht konden. Splendor is ideaal voor ons.’



*Wat heb je de mensen buiten Amsterdam te bieden?*

‘Hier in Amsterdam zitten toch de meeste leden. Als je de bijeenkomsten elders zou houden is de opkomst minder. Om de leden van buiten Amsterdam iets te bieden zijn we begonnen met busreizen. Ik heb ook geopperd om af en toe een themadag te organiseren. Ik denk dat de weekends geen eeuwig leven hebben. En je moet niet vastzitten aan wat je altijd al deed. Het moet dynamisch zijn, meerwaarde bieden. Je moet soms ook afscheid durven nemen van vertrouwde dingen.’

*Heb je alles gezien van Wagner?*

‘Ik moet alleen *Das Liebesverbot* nog zien. Dat komt volgend jaar. *Rienzi* hebben we gezien in Bremen, in Krefeld en, kijkt op zijn iPad, in 2010 in het Chassétheater in Breda. *Die Feen* hebben we in 2005 twee dagen achter elkaar gezien, op 1 april in Kaiserslautern en op 2 april in Würzburg. Kon je de producties mooi vergelijken.

Verder heb ik achttien keer *Tannhäuser* gezien, *Tristan*, *Lohengrin* en de complete *Ring* zeventien keer en tweeëntwintig *Parsifals*. En we zijn dus veertien keer naar Bayreuth geweest.’

*Nog voorkeuren?*

‘Ik houd vooral van *Parsifal*, *Tristan* en *Tannhäuser*.’